

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Yhdeksäs vuosikerta • numero 4 • 1988

**Nordterm ja
kansainvälinen
standardisointi**

**Levymuisti-
sanastoa**

**Rakennusten
pinnoista ja
niiden aloista**

TERMINFO

Yhdeksäs vuosikerta • numero 4 • 1988

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry

Kustantaja: Valtion painatuskeskus

Toimituskunta:

Pia Kuusela-Opas, päätoimittaja

Olli Nykänen

Domna Repo

Ulkoasu: Elisa Vehkaranta

Tilaukset:

Valtion painatuskeskus, Lehtitilaukset

PL 516, 00101 Helsinki puh.

(90) 566 0375

Tilaushinnat vuonna 1988

Kestotilaus 60 mk,

vuoden määräaikainen tilaus 64 mk.

Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Tilaajarekisterin osoitetietoja voidaan käyttää suoramarkkinoinnissa.

Sisällys

Nordterm ja kansainvälinen

standardisointi 3

HEIDI SUONUUTI

Työterveyslaitoksen monikielinen

toiminimikkeistö 6

TERMINOLOGIN PÄIVYRI 6

Levymuistisanastoa..... 7

OLLI NYKÄNEN, JOUKO NYYSSÖNEN

TERMIPALVELUSTA POIMITTUA 10

Rakennusten pinnoista ja niiden

aloista..... 11

HEIDI SUONUUTI

TSK 13 Teknisten alojen tutkinto- ja

tehtävänimikkeitä on ilmestynyt 14

Ohjatut raudattomat palvelut

eli: Muistelmia eräästä

projektista..... 15

JOUKO NYYSSÖNEN

Falafel, hommos ja tehina..... 17

Kompassista löytyy vaikka joulu-

pukin konttiin..... 17

SAMMANDRAG..... 18

Nordterm ja kansainvälinen standardisointi

HEIDI SUONUUTI

Pohjoismaiset sanastokeskukset toimivat tiiviissä yhteistyössä *Nordterm*-otsikon alla. *Heidi Suonuuti* Tekniikan Sanastokeskuksesta kuvaa artikkelissaan erästä Nordterm-piirin yhteistyöaluetta, kansainvälistä standardisointia. Artikkelin on samalla itsessään esimerkki Nordterm-yhteistyöstä, sillä alkuperäisen ruotsinkielisen käsikirjoituksen ovat laatineet *Anna-Lena Bucher* ja *Kjell Westerberg* Tekniska Nomenklaturcentralenista. Kyseessä ei kuitenkaan ole alkutekstin tarkka käännös.

Standardien laadintamenettely

Kansainvälisen standardisoinnin keskusjärjestöt ovat International Organization for Standardization, ISO, ja International Electrotechnical Commission, IEC. IEC vastaa standardisoinnista sähköalalla ja ISO kaikilla muilla aloilla. Järjestöt toimivat hyvin kiinteässä yhteistyössä ja niiden yhdistämisestä on puhuttu vuosikymmeniä.

ISO:n työ tehdään teknisissä komiteoissa (TC), näiden alakomiteoissa (SC) ja työryhmissä (WG). Komiteat toimivat käytännössä täysin itsenäisesti ja pitävät yhteyttä toisiinsa sen verran kuin katsovat tarpeelliseksi. Sihteeristötehtävät on jaettu jäsenmaiden hoidettavaksi. ISO:n keskuksihteeristö ohjaa komiteasihteeristöjen toimintaa Genevestä. ISO:lla on vuonna 1988 165 teknistä komiteaa, 650 alakomiteaa ja 1550 työryhmää.

Kansainvälisen standardin työluonnoksen (*working draft, WD*) laatii usein jokin jäsenmaa tai jäsenmaaryhmä. Työluonnos, jonka periaatteellinen sisältö on

jo hyväksytty, rekisteröidään standardiluonnoksena (*draft proposal, DP*). Keskuksihteeristö lähettää komiteoiden käsittelyvaiheet läpäisseen standardiehdotuksen (*draft international standard, DIS*) kaikkien jäsenmaiden äänestykseen. Ehdotus, jota 75 % äänestäneistä kannattaa, vahvistetaan kansainväliseksi standardiksi. IEC:n standardien laadintamenettely on lähes samanlainen kuin ISO:n.

Terminologia ja standardisointi

ISO:n ja IEC:n sanastostandardit laaditaan niissä teknisissä komiteoissa, joiden tehtäväkenttään kyseinen ala kuuluu. Teknisen komitean ISO/TC 37:n, *Terminology — Principles and coordination*, tehtävänä on laatia terminologian teoriaa ja sanastotyön menetelmiä käsitteleviä standardeja, jotka on tarkoitettu ohjeiksi muille komiteoille. Sen tehtäväkenttä on siis erilainen kuin komiteoiden yleensä. 1960- ja 70-luvuilla julkaistiin seitsemän standardia, joiden vaikutus ei koskaan ole näkynyt järjestöjen sanastotyössä. Standardit olivat yksinkertaisesti liian teoreettisia. Kokoelman uusiminen on parhaillaan käynnissä, ja ensimmäiset käytännönläheisemmät uuden sukupolven standardit ovat jo ilmestyneet.

Pohjoismaisten sanastokeskusten muodostama *Nordterm* on tämän vuosikymmenen kuluessa osallistunut aktiivisesti ISO/TC 37:n toimintaan. Muodollisesti tämä tapahtuu tietenkustan siten, että Nordterm-piirin jäsenet edustavat kukin omaa maataan. Yhteinen valmistautuminen asioiden käsittelyyn, Nordterm-yhteistyössä muotoutuneet samankaltaiset näkemykset ja käytännön kokemus sanas-

totyöstä ovat kuitenkin osoittautuneet arvokkaiksi eväiksi kansainvälisissä kokouksissa. Nordterm-piirin ehdotukset on niissä aina otettu hyvin vastaan.

Kesän ja syksyn 1988 aikana on järjestetty viisi ISO/TC 37:n toimialaan kuuluvaa kokousta.

Berliini 14.—16. kesäkuuta ISO/TC 37/SC 2, *Layout of Vocabularies, sekä sen työryhmä WG 1, Alpha-3 Language Code*

Työryhmä keskusteli kielten nimien kolmikirjaimisista tunnuksista. ISO on jo julkaissut standardin kielten nimien kaksikirjaimisista tunnuksista, jotka perustuvat kielten omakielisiin nimiin. Standardin järjestelmä riittää kattamaan vain tärkeimmät viralliset kielet. Esimerkiksi kaikille kirjastoalalla tarvittaville kielille ei pystytä millään muodostamaan omaa kaksikirjaimista tunnusta.

Tarkoituksena oli nyt laatia kolmikirjaimiset tunnukset, jotka niin ikään perustuisivat kielten omakielisiin nimiin eivätkä myöskään olisi ristiriidassa kaksikirjaimisten tunnusten kanssa. Suomen Tietopalveluseura on jo kauan sitten esittänyt mielipiteenään, että tehtävä on kutakuinkin mahdoton ja turha, koska kirjastoalalla jo on olemassa yleisesti käytetty, englanninkielisiin kielten nimiin perustuva koodi. ISO:ssa sen toteuttamista on kuitenkin haluttu yrittää. Tehtävään lupautunut Yhdysvaltain edustaja on aivan äskettäin esittänyt raporttinsa, jossa hän näyttää päätyvän samaan tulokseen kuin suomalaiset. Vaikeuksina hän mainitsee esimerkiksi omakielisten nimien vakiintumattomuuden tai puuttumisen ja eksoottisten kirjoitusjärjestelmien translitteroinnin.

Alakomitean tärkein aihe oli *WD 919 — Preparation and Layout of International Terminology Standards*. Kyseessä on alunperin Nordtermin laatima työluonnos, jota SC 2 on parissa vaiheessa hieman muuttanut. Berliinin kokouksen käsitteilyn jälkeen se muuttuu nyt standardiluonnokseksi (DP). Sihteeristö sai myös tehtäväkseen korostaa ISO:n keskussihteeristölle, että tulossa on epätavallinen standardi, lähinnä ISO:n sisäiseen ohjekokoelmaan kuuluva asiakirja. Samalla standardi merkitsee selvää muutosta tähänastiseen sanastojen laadintamenettelyyn.

Nordterm-piiriin kuuluvia edustajia Berliinissä olivat *Christian Quist* Kööpenhaminan Kauppakorkeakoulusta (HHK), *Anna-Lena Bucher* Tekniska Nomenkla-

turcentralenista (TNC) Tukholmasta ja *Heidi Suonuuti* TSK:sta.

Kööpenhamina 8.—9. syyskuuta ISO/TC 37/SC 3, *Computational Aids in Terminology*

Pääasiana käsiteltiin nordtermiläisten vastaehdotusta saksalaisten työluonnokseen tietokoneiden käytöstä sanastotyössä. Saksan ehdotus oli kohdannut kovaa kritiikkiä edellisessä kokouksessa Vaasassa 1987.

Alakomitea sopi nopeasti siitä, että aihe ei vielä ole kypsä standardisoitavaksi. Nordtermiläisten ehdotusta pidettiin sen sijaan hyvänä pohjana tilannekatsaukselle, jollaisia ISO voi julkaista selosteen (*technical report*) nimellä. Nordtermiläiset ottivat täydentääkseen ehdotustaan kokouksen keskustelujen perusteella. Työn on oltava valmiina vuodenvaihteeseen mennessä ja sitä käsitellään seuraavan kerran epävirallisesti ensi maaliskuussa Tunisissa pidettävän TC 37:n kokouksen aikana.

Kööpenhaminan Nordterm-ryhmään kuuluivat *Krista Varantola* Turun yliopistosta, *Bodil Nidstrup Madsen* HKK:sta, *Håvard Hjulstad* Rådet for teknisk terminologista (RTT) Oslostä sekä *Kjell Westerberg* TNC:stä. Ehdotuksen kirjoittajiin olivat lisäksi kuuluneet *Henrik Selsøe Sørensen* HHK:sta ja *Seija Suonuuti* Telenokia Oy:stä.

Wien 13.—16. syyskuuta WG 5, *Vocabulary of Terminology, ja SC 1, *Principles of Terminology**

Terminologian sanastosta (DIS 1087) äänestettäessä suurin osa jäsenmaista, näiden mukana Nordterm-piiri, oli hyväksynyt standardiehdotuksen monin muutosvaatimuksin. Näistä vaatimuksista käytiin Wienissä vilkas keskustelu. Jotta standardin julkaiseminen ei edelleen viivästyisi, päätettiin tiettyjä puutteita sietää, mutta samalla työryhmä velvoitettiin heti aloittamaan korjaukset, jotta myös nykyaikaisen sanastotyön termistö voitaisiin julkaista.

Nyt kun pääosa TC 37:n standardiluonnoksista alkaa valmistua, huomattiin, että niihin on jäänyt joukko keskinäisiä ristiriitaisuuksia varsinkin termien käytössä (häpeä sanoa!). Teknisen komitean sihteeristöä kehoitettiin harkitsemaan, olisiko sen avuksi perustettava toimituskunta, jolle kuuluisi terminologisten standardien laadunvalvonta. Myös WG 5 olisi mielellään ottanut tämän tehtävän vastaan

varsinkin, jos se samalla olisi muutettu alakomiteaksi SC 4. Nordterm-piirin edustajat eivät olleet täysin vakuuttuneita uuden alakomitean tarpeellisuudesta. He lupasivat kuitenkin harkita sihteeristön sijoittamista johonkin pohjoismaahan, jos uusi alakomitea toimintasuunnitelmaa uudistettaessa osoittautuu välttämättömäksi.

Alakomitea SC 1 käsitteli ensimmäisenä päivänä saksalais-kanadalaista työluonnosta *WD 10 — Concept Systems and their Representation*. Esitetyistä periaatteellisista huomautuksista laaditaan erillinen dokumentti, joka yhdessä uuden työluonnoksen kanssa lähetetään komitean jäsenille ensi tilassa.

Toisena päivänä käsiteltiin luonnosta *WD 860 — Harmonization of Concepts and Terms*. Ehdotuksessa on merkittävää se, että nyt luovutaan aikaisemmin edellytetystä yhdenmukaistamisesta ja sanastojen suorasta kääntämisestä, joka on käytännössä osoittautunut epäonnistuneeksi. Tilalle tulee harmonisointi, jolla tarkoitetaan yhdenmukaistamista silloin, kun se voidaan toteuttaa, sekä väistämättömien erojen osoittamista. Tämäkin työluonnos oli Nordterm-piirin kirjoittama. Kokous päätti tehdä vain pieniä muutoksia luonnokseen, joka sen jälkeen lähetetään äänestykseen standardiehdotuksena, DIS. Suuren yksimielisyyden vuoksi standardiluonnosvaihe (DP) voidaan jättää kokonaan pois, mikä nopeuttaa standardin valmistumista ainakin vuodella. Harmonisointistandardi, niin kuin lähes kaikki muutkin TC 37:n standardit, on tarkoitettu ensisijaisesti sovellettavaksi kansainvälisen standardisoinnin sisäisenä ohjeena.

SC 1 päätti myös käynnistää viime vuonna julkaistun standardin *ISO 704 — Principles and Methods of Terminology* uudistamisen. Neuvostoliitto, joka vastaa sihteeristöstä, kerää uudistamista varten palautetta myös standardia työssään soveltaneilta komiteoilta.

Wienin kokouksissa Nordterm-yhteistyötä edustivat *Anna-Lena Bucher* TNC:stä, *Krista Varantola* Turun Yliopistosta ja *Heidi Suonuuti* TSK:sta. Nordterm-piiristä olivat lisäksi mukana Suomen delegaatiossa *Christer Laurén* Vaasan korkeakoulusta ja *Seija Suonuuti* Telenokia Oy:stä. Suomen delegaatio edusti kokouksissa myös Tanskaa.

Nordtermin arvio tehdystä työstä ja suunnitelmat tulevan varalle

ISO/TC 37/SC 3:n Kööpenhaminan kokouksen yhteydessä järjestettiin 10. syyskuuta Nordtermin johtoryhmän ja standardisointiryhmän yhteinen kokous. Tähän antoi aiheita TC 37:n sihteeristön laatima komitean lähiajan toimintasuunnitelma.

Nordterm oli yksimielinen siitä, että kaikkien pohjoismaiden tulisi antaa TC 37:n toimintasuunnitelmasta samansisältöinen, yhteisesti valmisteltu lausunto. Tärkein kritiikki kohdistui siihen, että toimintasuunnitelmassa ehdotetut toimet käsittivät teoriantutkimusta, koulutusta, terminologian tuntemuksen lisäämistä ja yleistä tiedottamista. Niin tärkeitä alueita kuin nämä kaikki ovatkin, vastuu niistä kuuluu muille kuin standardisointikomitealle, jonka tärkein tehtävä on tuottaa standardeja. Selvä roolijako terminologian erikoisjärjestöjen välillä on välttämätön, jos halutaan välttää sekaannusta ja päällekkäistä työtä.

ISO ja IEC joutuvat — toivottavasti mahdollisimman pian — uudistamaan sanastotyönsä vanhentuneen käytännön. Sitä varten tarvitaan TC 37:n tuottamia työohjeita mutta välttämättä myös suunnittelua, koordinointia ja käytännön sanastotyön osaamista. Nordtermin johtoryhmä ehdottaakin, että ISO:n hallintoa pyydetään tutkimaan mahdollisuuksia perustaa erityinen terminologiavaliokunta (*Technical Advisory Group, TAG*), jonka tehtäväksi tulisi sanastontuotannon ohjaus ja laadunvalvonta. Valiokunnalla tulee olla käytössään korkealuokkainen terminologinen asiantuntemus ja riittävät taloudelliset resurssit. Nordterm on halukas neuvottelemaan siitä, miten pohjoismaista asiantuntemusta ja osaamista voitaisiin tässä asiassa hyödyntää.

Kansainvälisten standardien käsitteilyaika on tunnetusti hyvin pitkä. Saattaa kestää viidestä kymmeneen vuotta ennen kuin luonnos, joka ei ole käsittelyn aikana juuri lainkaan muuttunut, saadaan käyttöön standardina. Nordterm on sen vuoksi päättänyt ryhtyä julkaisemaan laatimansa ohjeet omissa sarjassaan heti niiden valmistuttua. Samalla ne voidaan tietysti entiseen tapaan esittää ISO/TC 37:lle työluonnoksina.

Työterveyslaitoksen monikielinen toiminimikkeistö

Työterveyslaitos on julkaissut viisikielisen oman alansa toiminimikkeistön. Työterveyslaitoksessa toimi v. 1985-87 johtoryhmän asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli luoda laitokselle monikielinen toiminimikkeistö lähinnä kansainvälisen yhteistyön tarpeisiin. Tavoitteena oli löytää mahdollisimman hyvin suomalaista nimekettä ja siihen liittyviä työtehtäviä vastaavat käännökset. Aloite työhön tuli valtiovarainministeriön Hallintokielen sanasto-toimikunnalta, joka hyödyntää Työterveyslaitoksen nimikkeistöä valtionhallinnon sanastotyössä.

Nimikkeistössä on pitkälti yli sata alan toiminimikettä *aluettyöterveyslaitoksen johtajasta ylläkäriin* sekä ruotsin-, englannin-, saksan- ja ranskankieliset vastineet. Nimikkeistö tallennetaan lähiaikoina myös Tekniikan Sanastokeskuksen termipankkiin TEPAan.

Julkaisua voi tilata Työterveyslaitoksen julkaisumyynnistä Topeliuksenkatu 41 a A, 00250 HELSINKI, puh. (90) 474 7543.

TERMINOLOGIN PÄIVYRI

International Conference on Terminology Standardization and Unification in Theory and Practice 13.—17.3.1989 Tunisissa

Konferenssin järjestää *Institut national de la normalisation et de la propriété industrielle* yhdessä *Infoterm* kanssa. Konferenssissa on luvassa esitelmää mm. seuraavista aiheista: kansainvälisten ja paikallisten termistön huoltoa harjoittavien yhteisöjen teoria ja metodit; kansallinen sanastostandardisointi ja -harmonisointi; yritysten termiharmonisointi. Osallistumismaksu on 100 USD, josta esitelmäitsijät ja opiskelijat saavat 50%:n alennuksen. Ilmoittautua voi seuraavaan osoitteeseen, josta voi pyytää myös alustavan ohjelman: Conference Secretariat, attn. Mr Z. Marakchi, I.N.NOR.P.I., B. P. 23, 1012 Tunis-Belvédère, TUNISIA.

NORDTERM-Symposium om Terminologi og beslægtede områder 2.—3. kesäkuuta 1989 Vardessa

Nordterm järjestää joka toinen vuosi pohjoismaisen kokouksen kaikille terminologiasta kiinnostuneille. Seuraava kokous pidetään ensi kesäkuussa Tanskassa.

Esitelmien ja keskustelujen aiheina ovat terminologian perustutkimus Pohjoismaissa, terminologian ja tietotekniikan suhteet sekä sanastotyö talouselämässä. Luvassa on myös projektiraportteja.

Yksityiskohtaisemmat tiedot ohjelmasta, osallistumismaksuista, hotelleista jne. saadaan tammikuun puolivälissä. Kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä Tekniikan Sanastokeskukseen.

Levymuistisanastoa

OLLI NYKÄNEN, JOUKO NYSSÖNEN

Levymuisti lienee tavallisin tietokoneiden taltio. Levyihin ja levykkeisiin liittyvää käsitteistöä ja termistöä tarkastellaan oheisessa käsitejärjestelmässä ja siihen liittyvässä sanastossa. Kyseessä on eräänlainen kartoitus, ja niinpä kirjoittajille saa mielihyvin lähettää palautetta Tekniikan Sanastokeskukseen.

Yksi käsittekaavion uudehkoja ilmiöitä on kahdenlaisten levykkeiden esiintymisen. Alkujaan oli vain erikokoisia taipuisaan suojakoteloon sijoitettuja "lerppuja". Uudemmat levykkeet, "korput", on sen sijaan pakattu kovaan koteloon. Tarkoituksena on tietenkin parantaa levykkeiden käsiteltävyyttä ja kestävyyttä.

Termejä "lerppu" ja "korppu" käytetään paljon atk-alan ammattislangissa. Tekniikan Sanastokeskus suhtautuu niihin yhä varauksella, semminkin kun "lerpun" on katsottu olevan vain *levykke*en hylättävä synonyymi. "Korpun" tulo markkinoille on kuitenkin vaatinut asian tarkastelua uudelleen. Käytännössä, vaikka käsitteistössä voidaan eritellä 'lerppu' ja 'korppu', kannattaa ensisijaisesti käyttää termiä *levyke* ja ilmoittaa tarkennukset esimerkiksi halkaisijamittoina. "Korputhan" ovat halkaisijaltaan 3,5 tuumaa, "lerput" useimmiten 5,25 tai 8 tuumaa.

Levyjä koskevissa nimityksissä esiintyy jonkin verran eroja suurten tietokoneiden ja mikrotietokoneiden välillä. Suurten tietokoneiden levyasema sisältää yleensä kookkaan levykön. Kun samantapaisia, pienempiä massamuisteja on alettu käyttää mikrotietokoneissa, on puhuttu *kova-levyistä*, *kiintolevyistä*, *umpilevyistä* ja milloin mistäkin. Mikrotietokoneen levyasema voi näet olla — ja alkujaan nimenomaan oli — levykeasema.

Usein puhutaan lyhyesti *levyistä*, vaikka itse asiassa tarkoitetaan kiintolevyasemaa, joka voi sisältää useitakin levyjä, siis

levykön. Suurten tietokoneiden levyasemat ovat monesti erillisiä laitteita. Mikrotietokoneiden kiintolevyasema on perinteisesti ollut kiinteästi asennettu, mutta viime aikoina ovat yleistyneet myös irrotettavat kiintolevyasemat ja korttikiintolevyasemat.

Optisista levyistä toistaiseksi tavallisin on kapasiteetiltaan tehokas CD-ROM, jolta voidaan vain lukea tietoa.

RAM-levyasema ei ole nimestään huolimatta levyasema perinteisessä mielessä, vaan tietokoneen keskusmuistin osa, joka on määritetty toimimaan loogisesti levymuistin tavoin. RAM-levyasemaan tallennetut tiedot tuhoutuvat, kun koneesta katkaistaan virta.

1 taltio

sv	volym
en	volume
de	Datenträger (m), Volumen (m)
fr	volume (m)

rajallinen määrä tietovälinettä, jota käsitellään yhtenä kokonaisuutena

2 levy

sv	skiva
en	disk
de	Platte (f)
fr	disque (m)

pyöreä, levymäinen *taltio*

3 levymuisti

sv	skivminne (n)
en	disk storage, en GB disk store
de	Plattenspeicher (m)
fr	mémoire à disque (f)

yhdestä tai useasta *levystä* koostuva muisti

4 magneettilevy

sv magnetskiva, magnetisk skiva
en magnetic disk
de Magnetplatte (f)
fr disque magnétique (m)

levy, jonka magnetoituvalle pinnalle voidaan tallentaa tietoa

5 optinen levy, valolevy

sv optisk skiva
en optical disk
de optische Platte (f)
fr

optista tallennusta hyväksi käytävä *levy*

6 levyke; ei: kalvolevy, disketti, tietolevy, floppi

sv diskett, flexskiva
en diskette, flexible disk, floppy disk, flexy disk
de Diskette (f), Floppy-Disk (f)
fr disque souple (m), minidisque (m), disquette (f)

taipuisa *magneettilevy*, joka on irrotettavissa *levykeasemasta*

7 "lerppu"

taipuisaan koteloon sijoitettu *levyke*
"Lerppujen" halkaisija on tavallisesti 5,25 tai 8 tuumaa.

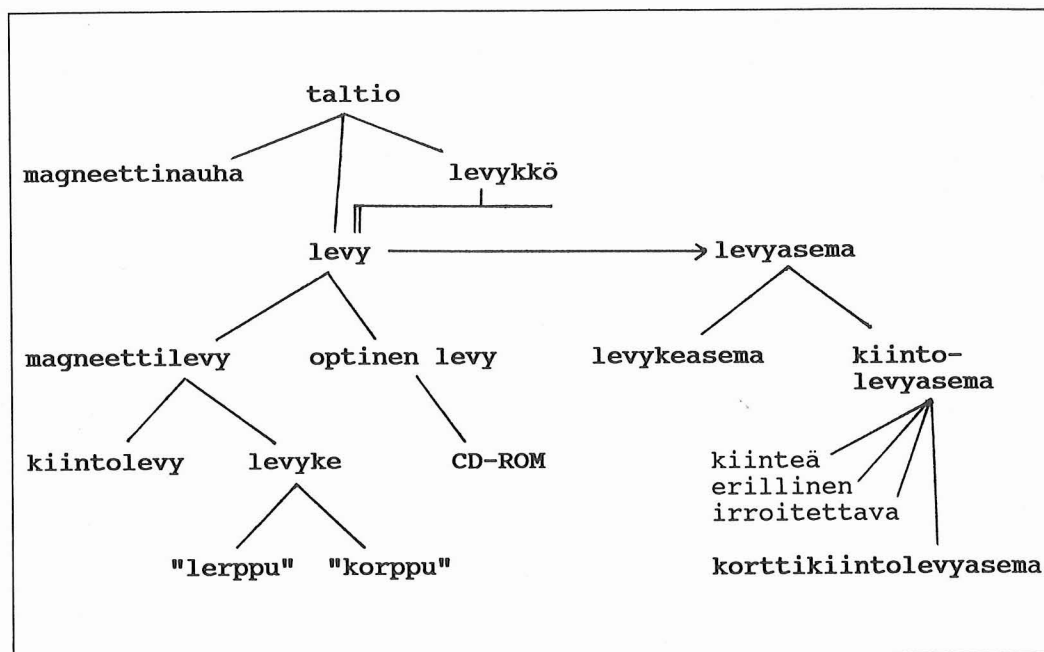
8 "korppu"

kovaan koteloon sijoitettu *levyke*
Kotelossa sijaitseva levyke itse on taipuisa. "Korpun" halkaisija on useimmiten 3,5 tuumaa.

9 kiintolevy, umpilevy; mieluummin kuin: kovalevy; ei: kasettilevy, Winchester

sv hårddisk, hårdskiva
en hard disk, fixed disk, Winchester disk
de Festplatte (f), Hartplatte (f)
fr disque dur (m)

jäykkä *magneettilevy*, joka on sijoitettu luku- ja kirjoituspäiden kanssa samaan umpinaiseen koteloon eikä ole irrotettavissa *levyasemasta*
Kiintolevyasema voi sisältää useita kiintolevyjä, jotka muodostavat *levykön*.



10 CD-ROM

sv	CD-ROM, kompaktskiva
en	compact disk, CD-ROM
de	
fr	

optinen levy, josta voidaan toistuvasti lukea tietoa mutta jolle voidaan tallentaa vain levyn valmistusprosessin yhteydessä

CD-ROMin tallennuskapasiteetti on nykyisin satoja megatavuja. Se on ulkoisesti samanlainen kuin äänen tallennukseen käytettävä CD-levy. CD-ROM = Compact Disk — Read Only Memory

11 WORM-levy

sv	
en	WORM disk
de	
fr	

optinen levy, josta voidaan lukea tietoa toistuvasti mutta jolle käyttäjä voi tallentaa tietoa kerran

Levyille voidaan tallentaa lisää tietoa niin kauan, kuin siinä riittää sellaista tilaa, johon ei ole aiemmin tallennettu. Aiemmin tallennettu tieto voidaan muuttaa siten, että se korvataan uuteen kohtaan tallennettavalla tiedolla; ts. levyille jäävät sekä uusi että vanha tieto. WORM = Write Once Read Memory

12 levyasema

sv	skivenhet
en	disk drive, disk unit
de	Plattenlaufwerk (m), Platteneinheit (f)
fr	unité de disques (f)

levyn tai *levykön* käyttölaite

Levyasema sisältää mm. luku- ja kirjoituspäät sekä ohjaus- ja liitäntäelektronikkaa. Englannin kielessä suurtietokoneiden levyasema on *disk unit*. Sen sisällä on mm. disk drive, joka ohjaa levy(kö)n pyörimistä asemassa.

13 levykeasema

sv	diskettenhet, flexskiveenhet
en	diskette drive, floppy disk drive, FDD, diskette unit
de	Diskettenlaufwerk (m), Disketten-einheit (f)
fr	

14 kiintolevyasema, umpilevyasema; mieluummin kuin: kovalevyasema; ei: kasettilevyasema

sv	hårdskiveenhet, hårddiskenhet
en	hard disk drive, HDD
de	Festplattenlaufwerk (n)
fr	

15 korttikiintolevyasema, korttilevyasema

sv	
en	hard card drive
de	Harddisk-Steck-Karte (f)
fr	

kiintolevyasema, joka voidaan liittää mikrotietokoneen lisäkorttipaikkaan

16 levykkö; mieluummin kuin: levypakka

sv	skivpacke
en	disk pack
de	Plattenstapel (m)
fr	pile de disques (f), dispac (m)

useista yhteiseen akseliin kiinnitetyistä *magneettilevyistä* muodostuva *taltio*. Levyköt ovat tyypillisiä suurten tietokonejärjestelmien *levyasemissa*, mutta myös mikrotietokoneen *kiintolevyasema* sisältää usein levykön.

17 RAM-levyasema, työmuistiasema

sv	RAM-disk
en	RAM drive, virtual drive, virtual disk drive
de	RAM-Disk (f)
fr	

tietokoneen keskusmuistin osa, joka on määritetty toimivaksi muistina *levyaseman* tapaan

TERMIPALVELUSTA POIMITTUA

Vikkelä valokaapeli

Valokaapelit ovat mullistamassa tiedonsiirtoalaa, elleivät jo ole mullistaneetkin. Niiden välityskyky on moninkertainen verrattuna perinteisiin kaapeleihin. Optiseen tiedonsiirtoon liittyvä suomenkielinen termistö aiheuttaa kuitenkin yhä päänvaivaa monille.

Kaiken takana on kuituoptiikka eli tekniikka, jossa ohutta kuitua pitkin kulkevaan valonsäteeseen on koodattu tietoa digitaalisessa muodossa. Tällaista kuitua sanotaan *valokuiduksi* tai *optiseksi kuituksi*. Valokaapeli puolestaan sisältää useita valokuituja, aivan kuten perinteisessä kuparikaapelissa on useita johtimia.

Huomautettakoon vielä, että englannin sana *fibre* kirjoitetaan amerikkalaisittain *fiber*.

1 kuituoptiikka, valokaapelitekniikka

sv optofiberteknik
en fibre optics

tekniikka, jossa tietoa siirretään *valokuituja* pitkin

2 optinen tiedonsiirto; ei: kuituoptinen tiedonsiirto

sv optisk dataöverföring
en optical data transmission

kuituoptiikkaan perustuva tiedonsiirto

3 valokuitu, optinen kuitu; ei: valojohto

sv optisk fiber, optofiber, ljusledare
en optical fibre

kuitu, jonka sisällä kulkevaan valoon voidaan koodata tietoa

4 valokaapeli; ei: kuitukaapeli, valokuitukaapeli, optokaapeli

sv optisk kabel, optokabel
en fibre cable, optical fibre cable, optical cable, fibre optic cable

kaapeli, jonka johtimet ovat *valokuituja*

Terävämpi televisio

Viihde-elektroniikan uutuuksiin lukeutuu HDTV, eli High Definition Television. Se on televisio, jonka kuva on huomattavasti terävämpi kuin mihin olemme tottuneet. Terävyys perustuu ensi sijassa suurempaan juovatiheyteen.

HDTV:lle, kuten usein uusille tuotteille, on tarjottu monia erilaisia suomenkielisiä termiehdotelmia. Näitä ovat mm. *hienopiirtotelevisio* ja *tarkkapiirtotelevisio*. Tekniikan Sanastokeskus suosittaa kuitenkin termiä *teräväpiirtotelevisio*, johon *Videosanasto* (TSK 10) laatinut asiantuntijaryhmä päätyi jo muutama vuosi sitten.

teräväpiirtotelevisio; ei: hienopiirtotelevisio, tarkkapiirtotelevisio

sv högupplösningstelevision
en high definition television, high definition TV, HDTV

televisio, jolla on erittäin hyvä erottelukyky. Teräväpiirtotelevisiossa on suurempi juovaluku ja enemmän informaatiota juovassa kuin tavallisessa televisiossa.

Rakennusten pinnoista ja niiden aloista

HEIDI SUONUUTI

Suomen kielen sana *pinta* tarkoittaa mm. kappaleen tms. ulointa kerrosta, ulkopuolta tai päällystä. Matematiikan käsite 'pinta' viittaa kaksiulotteiseen geometriseen kuvioon. Pinnalla voi suuruuden lisäksi olla monia muita ominaisuuksia, esimerkiksi väri, muoto tai rakenne.

Termillä *pinta-ala* tarkoitetaan matematiikassa, fysiikassa ja tekniikassa pinnan suuruutta. Rakennusten vaakasuorien pintojen pinta-aloista käytetään standardin SFS 5139 (RT 12-10277) mukaan termiä *ala*. Samassa standardissa annetaan myös tarkat ohjeet siitä, miten alat on mitattava tai laskettava. Standardinmukaisia termejä ovat *huoneala*, *rakennusosa-ala*, *huoneistoala*, *kerrostasoala* ja *bruttoala*, jotka koskevat mitattavia aloja, sekä *asuntoala*, *hyötyala* ja *kerrosala*, jotka koskevat laskettavia aloja. Tekniikan Sanastokeskuksen *Kiinteistösanasto TSK 4* määrittelee lisäksi käsitteet 'kokonaishuoneala', 'kokonaishuoneistoala' ja 'kerrostason osa-ala', jotka koskevat laskettavia aloja.

Standardiin kuulumaton termi *rakennuksen ala* kuvaa rakennuksen laajuutta maankäytön kannalta. Käsite määritellään rakennuksen kerrostasoalojen kohtisuoraksi projektioksi vaakatasossa.



Usein käytetty termi *rakennusala* (sv *byggnadsyta*, *tomts byggnadsyta*) ei kuulu lainkaan pinta-alatermistöön. Rakennusala tarkoittaa tontin tai rakennuspaikan määräkohtaa, jolle saa rakentaa. Yleisiä termejä ovat myöskin *asuinkerrosala*, *asuinhuoneistoala* ja *nettoala*, joiden käyttö näyttää horjuvan.

Standardissa SFS 5139 annetaan myös mittayksiköiden erikoistunnukset, joita voidaan käyttää aloja ilmoitettaessa. Tekniikan Sanastokeskuksen mielestä standardin tunnukset eivät kuitenkaan ole kovin onnistuneita. Esimerkiksi tunnuksen *brm2* ilmoitetaan tarkoittavan bruttoalaa neliömetreinä. Tässä ollaan vaarallisen lähellä suureiden ja mittayksiköiden yhteenliittämistä, joka on valitettavan yleistä monilla aloilla. Selkeyden vuoksi olisi suositeltavaa pitää suureet ja yksiköt erillään ja sanoa esimerkiksi: "Rakennuksen bruttoala on 5000 m²." Jos lyhenteitä välttämättä tarvitaan, laadittakoon ne *bruttoalalle*, *kerrostasosalalle* ja muille vastaaville termeille, eikä sellaisille jokseenkin epäselville käsitteille, joihin viittaavia termejä kielessä ei itse asiassa edes ole. Termin *bruttoala* lyhenteeksi sopisi esimerkiksi *BRA*.

Ruotsalaista pinta-alatermistöä selvittävät Tekniska Nomenklaturcentralenin sanasto *TNC 87 Plan- och byggtermer special* ja standardi *SS 02 10 51*. Niiden mukaan termiä *yta* tulee käyttää vain samassa merkityksessä kuin suomen termiä *pinta*. Pinta-ala vastaa matematiikassa, fysiikassa ja tekniikassa termiä *area*, suurehkoista maa-alueista puhuttaessa kuitenkin *areal*. Rakennusosalalla aikaisemmin käytetyt *-yta*-loppuiset termit tulee korvata *-area*-loppuisilla. Tämä ohje sopii noudatettavaksi myös Suomessa ruotsinkielisiä termejä muodostettaessa. Muuten on Suomen ja Ruotsin 'ala'/'area'-käsitteiden vertailussa syytä olla varovainen. Saman-

näköisten termien merkityksessä ja varsinkin alojen mittaustavoissa saattaa olla salakavalta eroja. Todettakoon myös, että ruotsin yleiskielessä edelleen varsin usein käytetään sanaa *yta* merkityksessä 'pinta-ala'.

Osa lukijoistamme on varmaankin joutunut kamppailemaan niiden käänkösvaikeuksien kanssa, joita suomen ja ruotsin käsitejärjestelmien väliset erot aiheuttavat. Tilanteen tekee erityisen hankalaksi se, että suomenruotsinkaan käsitejärjestelmä ei tunnu täysin vastaavan suomen käsitejärjestelmää. Suomenruotsin 'bruttoarea' on tässä yhteydessä keskeinen käsite. Se viittaa yleisesti mihin tahansa alaan (ks. alla), johon sisältyy myös seinien ja rakennusosien alat. *Bruttoarea för våningsplan, total bruttoarea (=byggnadens bruttoarea)*

1 ala

sv area
en area

rakennuksen tai sen osan vaakasuoran pinnan pinta-ala

2 rakennusosa-ala

sv konstruktionsarea
en technical space, technical area

rakennusosan ulkopintojen rajaama *ala*

3 huoneala

sv rumsarea, nettoarea
en living space, living area, net room area

huoneen tms. tilan lattiasta kattoon ulottuvien seinien sisäpintojen rajaama *ala*

4 huoneistoala

sv lokalarea, bostadsarea
en net floor area, useful floor area

huoneiston seinien sisäpintojen rajaama *ala* lukuunottamatta koko rakennukselle välttämättömien rakennusosien *rakennusosa-ala*

rea) ja *del av våningsplans bruttoarea* ovat siis sekundaarisia termejä, jos sitäkään. Käytännössä suomenruotsissa esiintyviä ilmauksia ovat esim. *byggnadens bruttoarea* (ei välttämättä *totala*), *våningsplanets bruttoarea*, *lägenhetens bruttoarea*, *de tre översta våningarnas bruttoarea*. Viimeksi mainittu olisi muuten suomeksi *kolmen ylimmän kerroksen kerrostasoalojen summa!*

Seuraavassa on tarkoituksellisesti esitetty erikseen Suomen ja Ruotsin alasnastot. Lähteinä ovat *TSK 4 Kiinteistösnasto, TNC 87 Plan- och byggtermer special* sekä standardit *SFS 5139* ja *SS 02 10 51*. Suomenruotsin termistöä koskevissa kohdissa saimme kommentteja *Mikael Reuterilta* Ruotsin kielen toimistosta.

I area; för större markområde: areal

en area
fr superficie (f)
de Fläche (f)

storlek av en angränsad yta

II bruksarea, BRA

en usable floor area
fr superficie utilisable (f)
de Netto-Fussbodenfläche (f)

area av nyttjandeenhet eller annan grupp sammanhörande mätvärda utrymmen, begränsad av omslutande byggnadsdelars insida eller annan för mätvärdhet angiven begränsning

III biarea, BIA

en
fr
de

bruksarea för biutrymmen

5 kerrostasoala

sv bruttoarea för våningsplan
en

kerrosta ympäröivien seinien ulkopintojen rajaama *ala*

6 bruttoala

sv total bruttoarea
en total area, gross area

rakennuksen kaikkien kerrostasojen *kerrostasoalojen* summa

Rakennusoikeuden määrittämisessä käytetään termiä *kerrosala* sellaisesta bruttoalasta tai *kerrostasojen osa-alojen* summasta, jota laskettaessa kerrokseksi ei lueta kellaria, ullakkoa eikä niihin verrattavia tiloja.

Ruotsin kielessä määreen *total* voi jättää pois, jos lauseke sisältää genetiiviattribuutin (esim. *byggnadens bruttoarea*). Sama koskee ilmausta *total primär bruttoarea* (ks. alla).

7 kerrosala

sv total primär bruttoarea
en floor area, gross floor area

Ks. *bruttoala*

8 asuntoala

sv
en

asunnon *huoneistoala* käyttötarkoituksen mukaisten rajojen mukaan laskettuna

9 hyötyala

sv
en

rakennuskohteen tilaohjelmaan kuuluvien *huonealojen* summa tai asuinhuoneistoissa *huoneistoalojen* summa

IV boarea, BOA

en residential floor area, habitable area

fr superficie d'un logement (f)

de Netto-Wohnungsfläche (f)

bruksarea för boutrymmen

V lokalarea, LOA

en non-residential floor area

fr superficie utilisable d'un local (f)

de Gewerberaumfläche (f)

bruksarea för lokalutrymmen

VI bruttoarea, BTA

en gross floor area

fr superficie hors oeuvre (f)

de Brutto-Wohnungsfläche (f)

area av mätvärda delar av våningsplan begränsad av omslutande byggnadsdelars utsida eller annan för mätvärdhet angiven begränsning

VII nettoarea, NTA

en net floor area

fr superficie nette intérieure (f)

de Netto-Raumfläche (f)

area av mätvärt utrymme (rum) begränsad av omslutande byggnadsdelars insida eller annan för mätvärdhet angiven begränsning

VIII öppenarea, OPA

en enclosed space

fr superficie ouverte (f), espace libre (m)

de Freiraumfläche (f)

area av helt eller delvis öppna delar i anslutning till en byggnad, anordnade för visstelse eller för förvaring

10 kokonaishuoneala

sv total rumsarea, total nettoarea
en total net room area

rakennuksen tietyn osan *huonealojen*
summa

11 kokonaishuoneistoala

sv total lokalarea, total bostadsarea
en total useful floor area

rakennuksen tietyn osan *huoneistoalojen*
summa

12 kerrostason osa-ala

sv del av våningsplans bruttoarea
en

kerrostasoalan osa, jota ulkoseinän puolelta rajaavat rakennuksen seinien ulkopinnat ja kerrostason sisällä viereisen tilan seinät laskettuna paksuuden puoliväliin

IX byggnadsarea, BYA

en building coverage, building area, lot coverage
fr surface au sol (f)
de bebaute Fläche (f)

den *area* som en byggnad upptar på marken

TSK 13 Teknisten alojen tutkinto- ja tehtävännimikkeitä on ilmestynyt

Teknisen alan ihmiset tarvitsevat yhä useammin esimerkiksi oppiarvonsa tai ammattinsa vieraskielistä nimeä. Yhteisesti sovittuja käännösvastineita ei ole ollut, ja niitä on kyselyt niin teknisen alan järjestöiltä kuin termineuvonnasta. Tämä kirjanen vastaa 85 tällaiseen kysymykseen pohjoismaisilla kielillä, englanniksi, saksaksi, ranskaksi ja japaniksi.

Sanastoa myyvät Valtion painatuskeskuksen postimyynni puh. (90) 566 0266 ja Valtikka-kirjakaupat. Sanaston hinta on 25 mk.



TEKNISTEN ALOJEN TUTKINTO-
JA TEHTÄVÄNIMIKKEITÄ
EXAMENS- OCH YRKESBENÄMNINGAR
INOM DE TEKNISKA BRANSCHERNA



Ohjatut raudattomat palvelut eli: Muistelmia eräistä projektista

JOUKO NYSSÖNEN

Kuten virkeimmät lukijat muistavat, TSK toteutti taannoin suurimuotoisen kauppatavara- ja palveluhakemiston *Kompassin* termihaun. Työ käsitti noin 40 000 termiä kohdun ja haudan, ajan ja ikuisuuden sekä maan ja taivaan väliltä, joskus jopa näiden rajojen ulkopuolelta. Seuraavassa julkaistaan muiden samantapaisten ongelmien kanssa painiskelevien rauhoittamiseksi ja asianomaisten pyynnöistä huolimatta muutamia *Kompass*-ryhmältä kirsitettyjä pohdiskeluja erityyppisistä projekteja kolhineista ongelmista.

Projektiin osallistui alkuvaiheessa kolmisenkymmentä asiantuntijaa ja asiantuntijana esiintyvää. Ryhmä suppeni kuitenkin nopeasti, kunnes noin kolme omaa etuaan ymmärtämätöntä jatkoi tehtävää aina loppuun asti. Projekti oli laaja ja lähtöaineisto kirjava. Kulttuuritaustojen ero oli ehkä projektin suurin ongelma. Vastaan tuli lukuisia sellaisten tuotteiden nimiä, joita ei Suomessa käytetä tai edes tunneta, ja jopa sellaisten tuotteiden nimiä, jotka ovat täällä säännösten vastaisia.

Myös puhtaasti kielelliset ongelmat olivat moninaisia. Lähtökieli oli tilaajan mukaan englanti, mitä projektiryhmä ei joka tilanteessa suostunut uskomaan. Apukielinä olleet saksa ja ranska sekä auttoivat että johtivat harhaan. Niinpä eri tekijät saivat samanlaisena toistuvasta aineistosta, jopa samoista termeistä, samoissa asiayhteyksissä aikaiseksi kovin erilaisia käännöksiä ja myös väännöksiä. Projektin loppuvaiheissa jouduttiinkin irtottamaan merkittävä määrä työtunteja termistön tarkistamiseen ja yhdenmukaistamiseen.

Vaikeuksia tuottivat ainakin seuraavat kolme perussyötä:

1) Englannin kielen polysemia; sama englanninkielinen termi eri yhteyksissä on käännettävä suomeksi aivan eri tavalla. Tässä suhteessa asiaa pahensi vielä lähtöaineiston horjuvuus.

2) Suomenkielistä vastinetta ei ole tai se on vakiintumaton tai kielellisesti huono.

3) Oikeista asioista käytetään esimerkiksi muotisyistä väärä nimiä.

Ensimmäisen luokan ongelmallisin termi oli *control*. Ainakin seuraavat vastineet esiintyivät papereissa ja levykkeillä työn eri vaiheissa: *säätö, ohjaus, valvonta, tarkkailu, ilmaisu, mittaus, seuranta ja kontrolli*. Näistä ainakaan viimeinen ei ole suomea ja siksi hylättävä, mutta kaikki muut ovatkin jo sekä tosi termejä että eri asioita ja vaativat seuraavat kommentit:

Säätö on näistä eniten: se on aina ohjausta ja vaatii aina myös mittausta, ehkä ilmaisua ja seurantaakin, mutta säädölle on ehdottoman oleellista takaisinkytkentä. Niinpä ainakin suomalaisten paperikoneiden "control equipment" eivät varmasti ole tarkkailulaitteita, vaan ehdottomasti säätölaitteita.

"Temperature controller" taas voi olla melkein millainen hyvänsä lämpötilaan tai sen muutokseen reagoiva laitos, laitteisto, laite, laitteen osa tai aine. Yhdessä yhteydessä se on lämpömittari, toisessa yllämpötilan varoitin, kolmannessa kahden vaatekaapin kokoinen milliasteen murto-osien lämpövakavuuden suuressa huoneessa ylläpitävä tietokoneohjattu järjestelmä.

"Oil pollutant control" ei taas meriteknisessä yhteydessä varmasti ole kovin aktiivista toimintaa. Tankkerikatastrofin jälkeen merellä lilluvaan öljylauttaan voidaan rannoilta ja helikoptereista kohdistaa tarkkailua tai seurantaa, mutta ei ohjausta tai säätöä.

Toisen luokan esimerkkitermi olkoon

non-ferrous metals. Sillä tarkoitetaan rautaa ja olennaisesti rautavaltaisia metalliseoksia lukuunottamatta kaikkia teknisesti käyttökelpoisia metalleja ja niiden seoksia. Tälle termille esitettiin ainakin seuraavia vastineita: *ei-rautametallit, epärautametallit, värimetallit, kirjometallit, raudattomat metallit, rautaa sisältämättömät metallit*.

Värimetallit-termiä käytetään lähinnä SNTL:ssa merkitsemään muita raskaita metalleja kuin rautaa. Värimetalleja ovat siis esimerkiksi kupari, nikkeli ja lyijy, mutta esimerkiksi alumiini ja titaani eivät ole, joten vastine ei ole oikea.

Kirjometallit on epäselvä ja tarpeeton termi. *Raudattomat metallit* ja *rautaa sisältämättömät metallit* ovat ilmeisen oikeita, kun puhutaan metalliseoksista, mutta omituisia kun puhutaan seostamattomista metalleista. Lisäksi ne ovat valitettavan pitkiä ja kömpelöitä.

*Epä-alkuiset yhdysnomin*it ilmaisevat suomen kielessä perusosan ilmaiseman käsitteen vastakohtaa; epä mukava on samaa kuin hankala, ja epäkuunto on samaa kuin rikkinäisenä oleminen. Epärauta olisi raudan vastakohta, mitä ei ole olemassaakaan. Tällä kohtaa esimerkiksi Kansainvälisen valimosanakirjan suomenkielinen sanaluettelo, *SFS-käsikirja 63*, haksahaa pahasti antamalla tämän vastineen.

Etuliite *ei-* yhdysosan alkuosana merkitsee perusosan ilmaiseman käsitteen ulkopuolella olevaa, 'muuta paitsi', 'muunlaista kuin', 'kaikkea muuta kuin'. Näin muodostetut termit saattavat tuntua hankalilta, mutta monessa tapauksessa ei ole olemassa parempaakaan keinoa: *non-ferrous metals* on todella suomeksi *ei-rautametallit*. Lohdullista on, että sama ongelma esiintyy myös monissa muissa kielissä: *icke-järnmetall, Nichteisenmetal* jne.

Kolmosluokan tyyppiesimerkki on *services*, palvelut. Aihetta olisi — muttei tällä

foorumilla — laajempaankin pohdintaan: mitkä ovat palveluja; mikä on palveluyhteiskunta; joko elämme sitä palveluyhteiskuntaakin upeammassa jälkiteollisessa yhteiskunnassa jne.

Kompassissa törmättiin muiden muassa seuraaviin termeihin: *quarring services, boiler descaling services, shoemaker's services, translation services ja banking services*, eli sananmukaisesti käännettynä *louhinta-, kattilakivenpoisto-, suutari-, käänös- ja pankkipalvelut*. Ryhmässä ryhdyttiinkin miettimään, onko tässä enää mitään tolkkua, ja todettiin ettei todellakaan ole!

Laajasti ottaen melkein mikä tahansa, mistä asiakkaalle on jonkinmoista hyötyä, voisi olla palvelua. Asiaa ryhdyttiin kuitenkin tarkastelemaan varsinaisesta työsuorituksesta käsin. Todettiin, että palveluille on ominaista ainakin jonkinasteinen ai-neettomuus tai välineettömyys. Toisen määritelmän mukaan palveluelinkeinot ovat tavaroita tuottamattomia elinkeinoja. Näistä määritelmistä on syytä pitää kiinni, koska muuten käy aivan hassusti. Näin jako tuleekin selväksi: kivenlouhimot olkoot suomeksi edelleenkin louhimoita, suutarinliikkeet suutarinliikkeitä ja samoin kattilakivenpoistajat olkoot edelleen alan yrittäjiä, ei palvelijoita. Heidän työnsä on ominaista selvä konkreettinen kohde, se vaatii useimmiten koneita, työkaluja ja ammattitaitoa. Se on sitä korvaamattoman arvokasta tosityötä, jolla myös kaikki varsinaiset palvelut viime kädessä rahoitetaan.

Osaamisen, rahan, kääntämisen, unelmien tai muun viihteen kauppiat olkoot sitten niitä palveluelinkeinon harjoittajia — hekin asiakkaansa kannalta yhtä tärkeitä kuin konkreettista työtä tekevät.

Kompassista löytyy vaikka joulupukin konttiin

Tekeväälle sattuu, sanotaan. Seuraavassa poimintoja Kompassiprojektin raakakäänösten parhaista sattumuksista joululahjavihjelistan muodossa. Olkaa hyvä!

Perheen naisväki saa tänä jouluna sovellettua kultatavaraa Kiinasta, *gold applied China ware* ja tietenkin myös aitoja ja perineisiä helmiä, *cultured pearls*. Pikkupojat löytävät lahjapaketistaan varmankin hopeasotilaan, *silver solder*.

Mikäli perheessä on jo kotitietokone, sen käyttöä voidaan huomattavasti tehostaa ja monipuolistaa tallentamalla siihen muutamia timantti- ja safiiritiedostoja, *diamond and sapphire files*. Ja kun perheen käyttöön hankitaan vielä katetut tikapuut, *roofing ladders*, niin jo sujuvat lumenluonti katolta, piipun nuohous ja muut pienemmät askareet aivan uuteen malliin.

Falafel, hommos ja tehina

Terminfon numerossa 1/1988 esittelimme Kompass-hakusanastoa, jossa esiintyi vielä arvoituksiksi jääneitä termejä. Aktiiviset lukijamme ovat ottaneet meihin yhteyttä ja kertoneet, että falafel, hommos ja tehina ovat peräisin arabimaiden ruokakulttuurista. Saamamme vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia; niissä esiintyvät pienehköt erot näyttivät riippuvan siitä, missä maassa kukin näihin ruokalajeihin on tutustunut.

Saimme luvan julkaista otteita The International Wine & Food Societyn puheenjohtajan *Jaakko Raholan* meille lähettämästä kirjeestä. Hän kirjoittaa mm. seuraavaa:

"*Hommos* lienee ruotsalainen kirjoitustapa, koska sana yleisimmin esiintyy muodossa *hummus*. Kyseessä on kahviherneistä tehty tahna, jota syödään arabimaissa tahinen, öljyn, valkosipulin, oliivien ja leivän kanssa alkuruokana.

Tehina ei löydy kirjoistani, mutta sen sijaan *tahine*, jolla tarkoitetaan seesaminsiemenistä tehtyä tahnaa. Sitä valmistetaan jopa Suomessa, ja sitä myydään ns. terveyskaupoissa.

Falafel eli falaffel on näistä kolmesta tunnetuin ruoka. Sitä tarjotaan mm. Helsingin Forumin alakerran itämaisissa pikaruokapaikoissa. Alunperin sana lienee tarkoittanut kahviherneistä (joidenkin reseptien mukaan härkäpavuista) tehtyjä, maustettuja pyöryköitä. Nykyisin sana tarkoittaa myös "pita"-taskuleipiä pyöryköillä ja salaattaineksilla täyttämällä tehtyjä vegetaarisia pikaruoka-annoksia, juuri niitä, joita Forumin kellarissa syödään."

Parhaat kiitoksemme kaikille vastan-neille!

SAMMANDRAG

Nordterm och internationell standardisering

De nordiska terminologiorganen samarbetar aktivt inom *Nordterm*. På sidan 3 beskriver *Heidi Suonuuti* från TSK ett av Nordterms samarbetsområden, den internationella standardiseringen. Först redogör hon i korthet för utarbetningen av standarder i allmänhet och för den nuvarande situationen inom ISO:s tekniska kommitté TC37, som är ansvarig för standarder rörande terminologiska metoder.

Sedan berättar hon om de dokument och förslag som har diskuterats på olika ISO/TC37-möten under tiden juni-september 1988. Några av dokumenten har ursprungligen författats av Nordterm-kretsen och det beslöts att dessa dokument nu med små ändringar och tillägg kunde sändas vidare i ISO-proceduren. Nordterms förslag beträffande andra dokument mottogs också med bifall.

Artikelns sista stycke behandlar Nordterms utvärdering av nedlagt ISO-arbete samt planer inför det framtida ISO-arbetet. Nordterms styrgrupp har bl.a. beslutat att i ursprungsversion publicera de dokument som utarbetats av Nordterm i ISO/TC37-arbetet men som i ISO-bearbetningen antingen skurits ner eller förändrats.

Tjänstebenenämningar på flera språk

Institutet för arbetshygien har gett ut en femspråkig lista över tjänstebenenämningar inom sitt verksamhetsområde. I listan ingår mer än 100 finska benämningar med motsvarigheter på svenska, engelska, tyska och franska. Listan kommer också att inmatas i TSK:s termbank TEPA. (s. 6)

Terminologens kalender

En kalender för möten och seminarier som anknyter till terminologiarbete finns på s. 6.

Skivminneordlista

Olli Nykänen och *Jouko Nyyssönen* presenterar terminologin kring olika slag av skivminnen. En ordlista med definitioner och motsvarigheter på flera språk ingår. (s. 7)

Plock ur termtjänsten

Denna gång redogör vi för några begrepp inom området optofiberteknik. Dessutom kommenteras olika finska motsvarigheter till den engelska termen *High Definition Television* (högupplösningstelevision). (s. 10)

Om ytor och areor i byggnader

Heidi Suonuuti tar upp den komplicerade terminologin i anslutning till areor. Den som har översatt finska texter till svenska (eller tvärtom) inom detta område har säkert haft en hel del huvudbry, eftersom det finns tre olika begreppssystem, nämligen det finska, det finlandssvenska och det riksvenska.

I förhoppning om att i någon mån underlätta översättning presenteras en finsk och en svensk ordlista bredvid varandra. (s. 11)

Minnen från ett nomenklaturprojekt

Jouko Nyyssönen redogör för ett kvistigt nomenklaturprojekt som genomfördes av TSK i vintras. Det var fråga om att sammanställa det finskspråkiga registret för Kompass, ett omfattande produkt- och serviceregister. Till en början bestod projektgruppen av ca 30 personer som konfronterades med olika slags problem. Det

var således nödvändigt att till slut ägna revisionen och förenhetligandet av den finska terminologin ett ansenligt avtal timmar.

Nyyssönen delar upp orsakerna till problemen i tre kategorier: 1) polysemiska engelska termer (t.ex. *control*), 2) engelska termer som inte har någon finsk motsvarighet eller vilkas finska motsvarigheter är vacklande eller dåligt bildade (t.ex. *non-ferrous metals*), 3) begrepp som p.g.a. moderiktningar e.d. ges vilseledande benämningar (t.ex. *services*). (s. 15)

TEKNIIKAN SANASTOKESKUKSEN PALVELUKUPONKI

Pyydän lähettämään lisätietoja:

- TSK:n toiminnasta
- liittymisestä TSK:n jäsenyhteisöksi
- termipalvelusta
- TSK:n julkaisuista
- termipankki TEPAsta

Tilaan:

_____ kpl termipankin käyttöopasta à 80 mk

Toivon yhteydenottoa puhelimitse p.

Nimi

Yritys

Osoite

.....

Uusi osoite:

.....

Palautetaan osoitteeseen: Tekniikan Sanastokeskus
Sörnäisten rantatie 25
000500 HELSINKI



TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK) CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF

TSKn ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan alojen sanastoja.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on teollisuus- ja liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä.

TSK toimii yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

TSKn sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen sanastoryhmien työskentelyyn, sanastoluettelot, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteloita. Nämä tallennetaan myös suoraan käytöiseen terminpankkiin TEPAan.

TSKn kirjastossa on tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsikirjoituksia, yritysten ja laitojen sanastoja sekä koti- ja ulkomaisia sanastostandardeja.

TOIMISTO JA KIRJASTO:

Sörnäisten rantatie 25 (6 krs.)

00500 Helsinki

puh. (90) 731 5205 , (90) 731 5206

Avoimna klo 8.00—16.15

(kesäisin 8.00—15.15)

Termipalvelu klo 9.00—11.00

puh. (90) 738 831

Jäsenten termipalvelu ja maksullinen termipalvelu klo 10.00—14.00

puh. (90)735 568